

Het Veterinair Tuchtcollege

Aankomend najaar is het 25 jaar geleden dat bij wet het Veterinair Tuchtcollege (VTC) werd ingesteld, dat in eerste aanleg klachten behandelt over het veterinaire handelen van dierenartsen en een aantal aanverwante beroepen.

Voor diegenen die niet of minder bekend zijn met dit specifieke rechtsterrein, wordt in dit boekje een indruk gegeven van het werk van het Veterinair Tuchtcollege en het Veterinair Beroepscollege, het soort klachten dat wordt behandeld en wordt in het kort ook de tuchtprocedure beschreven.

Hans Keijzers, secretaris Veterinair Tuchtcollege

maart 2017

Om in Nederland als dierenarts te mogen werken dient men met goed gevolg de academische opleiding Diergeneeskunde te hebben afgerond of een erkend daarmee gelijkgesteld buitenlandse diploma te hebben behaald. Daarnaast moet men als dierenarts zijn toegelaten en geregistreerd in het 'Diergeneeskunde-register', dat wordt beheerd door het CIBG.

Naar het aantal in Nederland praktiserende dierenartsen moet worden geschat. In een onderzoeksrapport uit 2015¹ werd (nog) uitgegaan van ruim 4400 dierenartsen. In het 'Diergeneeskunderegister' staan op dit moment weliswaar veel meer dierenartsen ingeschreven (> 7800), echter vormt dit register waarschijnlijk geen getrouwe afspiegeling van het aantal personen dat in Nederland daadwerkelijk in het dagelijks leven als dierenarts praktiserend is. Navraag bij het CIBG leert dat pensioengerechtigden c.q. dierenartsen ouder dan 65 jaar (circa 16% van de geregistreerden) vaak ingeschreven blijven staan en dat dierenartsen die in het buitenland gaan werken of om wat voor reden dan ook stoppen met het werken als veterinaire, zich niet uitschrijven bij het CIBG. Terzijde is het de vraag of met betrekking tot de dierenartsen die zijn overleden steeds ook een uitschrijving uit het register plaatsvindt.

Het vak van dierenarts behoort tot de 'vrije' beroepen, tot welke categorie ook advocaten, accountants, notarissen, gerechtsdeurwaarders en de medische beroepen in de humane gezondheidszorg worden gerekend. De wetgever heeft ten aanzien van die genoemde vrije beroepen bij wet tuchtcolleges ingesteld, om erin te voorzien dat de kwaliteit van de dienstverlening kan worden getoetst en daarmee gewaarborgd en bevorderd. Dit zowel in het belang van de beroepsgroep zelf als in het algemeen belang, om aldus een patiënt of cliënt tegen onzorgvuldig of ondeskundig handelen te beschermen.

In 1992 werd het veterinaire tuchtrecht ingevoerd en opgenomen in de toenmalige Wet op de uitoefening van de diergeneeskunde 1990. Het Veterinair Tuchtcollege (VTC) behandelt in eerste aanleg klachten over het veterinaire handelen van dierenartsen en een aantal aanverwante beroepen. Aan de hand van een ingediende klacht wordt beoordeeld of er door de betrokken dierenarts c.q. behandelaar in veterinaire opzicht onzorgvuldig of nalatig is gehandeld en zo

¹ Bron: 'Feiten en cijfers gezelschapsdierensector 2015' door HAS 's-Hertogenbosch en Faculteit diergeneeskunde Utrecht in opdracht van het ministerie van Economische Zaken.

ja, of het opleggen van een maatregel aan de orde is. Tegen de uitspraken kan beroep worden ingesteld bij het Veterinair Beroepscollege (VBC).

Er is in Nederland één Veterinair Tuchtcollege en één Veterinair Beroepscollege, beide gevestigd in Den Haag. Er zijn geen regionale colleges. Ter vergelijking: Voor de humane gezondheidszorg zijn er 5 regionale tuchtcolleges in eerste aanleg, met het Centraal Tuchtcollege voor de Gezondheidszorg als beroepscollege. De advocatuur heeft in eerste aanleg 4 Raden van Discipline, met het Hof van Discipline als beroepsinstantie.

Werving en benoeming leden

In het college hebben een (rechtsgeleerde) voorzitter en vier dierenartsen zitting. Het college bestaat dus voor het grootste gedeelte uit beroepsgeenoten, die beslissen over een tegen een collega ingediende klacht.

De collegeleden-dierenartsen worden sinds 2009 in beginsel via een sollicitatieprocedure geworven, na plaatsing van een advertentie in het Tijdschrift voor Diergeneeskunde en op de website van de KNMVD.

Benoeming vindt plaats voor een periode van 6 jaar, met de mogelijkheid tot herbenoeming. Het college beschikt over meerdere –plaatsvervangende- leden. Ten aanzien van iedere klacht wordt zo goed als mogelijk een samenstelling van collegeleden gekozen, die passend is bij de diersoort en de materie. Het is mogelijk dat het college in de loop van een procedure besluit externe expertise c.q. een deskundige in te schakelen, alvorens op een klacht te beslissen.

Als er een klacht wordt behandeld die niet is gericht tegen een dierenarts, maar tegen bijv. een dierenartsassistent-paraveterinair of castreur c.q. veeverloskundige, nemen twee leden van de betreffende beroepsgroep de plaats in van twee van de leden-dierenartsen.

Ten aanzien van castreurs c.q. veeverloskundigen geldt dat deze beroepsgroep steeds kleiner wordt en dat, mede omdat men elkaar vaak kent, in praktische zin wordt bemoeilijkt om het tuchtcollege in een zaak tegen een beroepsgeenoot met leden-veeverloskundigen te bemensen. In VTC2009/22 was zulks aan de orde en kon het college geen collegeleden-veeverloskundigen beschikbaar of bereid vinden om in het college

zitting te nemen. In de gegeven situatie is besloten om zitting te houden met vier dierenartsen, waartoe het toenmalige artikel 28 lid 2 van de WUD ruimte bood. Het Veterinair Beroepscollege oordeelde dit in VB10/06 acceptabel.

Laagdrempeligheid, geen griffierecht

De wetgever heeft er voor gekozen om de toegang tot de veterinaire tuchtrechter laagdrempelig te houden en geen griffiegeld te heffen. Het opwerpen van een financiële drempel zou ertoe kunnen leiden dat van het indienen van een klacht wordt afgezien en dat ook mogelijk gegronde klachten niet meer kunnen worden beoordeeld. Aan de procedure zijn dus geen kosten verbonden, behoudens portokosten en eventuele reiskosten in het geval partijen de mondelinge behandeling bijwonen. Deze kosten komen voor eigen rekening.

Er geldt verder geen verplichte procesvertegenwoordiging. Dit betekent dat partijen de procedure zelf mogen voeren en geen advocaat hoeven in te schakelen. In de praktijk laat een deel van partijen zich bijstaan door een gemachtigde van een rechtsbijstandsverzekeraar of een advocaat. In de laatste jaren gold dat voor ongeveer 30% van de partijen.

Geen schadevergoeding

Het veterinaire tuchtrecht heeft ten doel om de behoorlijke kwaliteit van de individuele veterinaire gezondheidszorg te waarborgen en de goede en zorgvuldige beroepsuitoefening te bevorderen.

Diereigenaren kunnen bij het Veterinair Tuchtcollege niet terecht om schadevergoeding of financiële genoegdoening te krijgen. Een schadevergoeding op basis van wanprestatie c.q. vermeend onjuist of onzorgvuldig veterinaire handelen is een civielrechtelijke aangelegenheid, waar het college als tuchtrechter niet intreedt. In civiele procedures vindt een geheel andere beoordeling plaats – o.a. speelt daar de causaliteitsvraag (is er schade die het gevolg is van het vermeende onjuist medisch handelen) – dan in tuchtprocedures. Door het VTC wordt een zorgvuldighedenorm getoetst en geen oordeel gegeven over het recht op schadevergoeding. Een tuchtprocedure heeft voor een klager ook geen schorsende werking voor wat betreft de betaling van de rekening.

Wettelijke basis en toetsingskader

Het veterinair tuchtrecht is thans geregeld in de Wet dieren, hoofdstuk 8, paragraaf 5. De algemene zorgplicht van dierenartsen is neergelegd in artikel 4.2 van die wet, die eveneens van toepassing is op andere personen die zijn toegelaten tot het beroepsmatig verrichten van diergeneeskundige handelingen, als dierenartsassistenten-paraveterinair, dierverloskundigen en castrateurs.

In de wet is niet gedetailleerd beschreven hoe er door een dierenarts c.q. andere veterinair zorgverlener in bepaalde situaties moet worden gehandeld.

De wetgever heeft hier bewust voor gekozen en de in acht te nemen zorgvuldigheidsnorm in de wet open gelaten, opdat deze door de praktijk en de jurisprudentie van het Veterinair Tuchtcollege en het Veterinair Beroepscollege worden ingevuld. Het college vult deze open norm overigens niet op eigen initiatief en ambtshalve in, maar alleen als er een klacht wordt ingediend en om een oordeel wordt gevraagd. Met een tuchtrechtelijke uitspraak kan tevens duidelijkheid worden verkregen over de vraag of bepaald veterinair handelen voldoet aan de zorgvuldige beroepsuitoefening, ook wel aangeduid als de 'Goede Veterinaire Praktijk'.

In VTC2014/58 kreeg een dierenarts een waarschuwing omdat hij bij het uitvoeren van een keizersnede en het extraheren van het kalf uit de baarmoeder van een koe een armband droeg. Het college oordeelde dat de armband tevoren had behoren te worden afgedaan, om het risico op infecties en inwendige beschadiging te minimaliseren. Een dergelijke uitspraak heeft dan een correctieve functie ten opzichte van de individuele dierenarts en tevens een normstellende en voorlichtende functie richting de beroepsgroep, in die zin dat daarin wordt uitgedragen dat het handelen niet overeenkomstig de zorgvuldige beroepsuitoefening is.

De zorgvuldigheidsnorm in het tuchtrecht kan in de loop der tijd op basis van voortschrijdende inzichten veranderen:

In VTC2015/17 oordeelde het college dat naar de veterinaire maatstaven anno 2015 het niet intuberen van een brachycephale hond die onder algehele narcose wordt geopereerd in strijd is met de zorgvuldige beroepsuitoefening en geen goede veterinaire praktijk meer betreft.

Bij de beoordeling van een klacht wordt door het college het wettelijk kader in aanmerking genomen alsook, indien van toepassing, eerdere eigen jurisprudentie. In voorkomende gevallen kunnen ook richtlijnen en formularia, zoals die bijvoorbeeld door KNMvD worden vervaardigd, mede als toetsingskader bij de beoordeling van een klacht worden betrokken. In tuchtzaken geldt echter te allen tijde dat ook de specifieke omstandigheden van het geval worden gewogen en dat het college rekening houdt met het feit dat de dierenarts een zekere beleidsvrijheid toekomt. Er wordt niet getoetst of de meest optimale diergeneeskundige zorg is verleend en of dat de zorgverlening beter had gekund, maar of in de concrete situatie is gehandeld als een redelijk handelend en redelijk bekwaam dierenarts betaamt. Daarbij wordt ook gekeken naar de standaard zoals die binnen de beroepsgroep op het moment van de verweten gedraging als geldend kon worden aangenomen.

In VTC2009/93 werd door het college overwogen dat injectieanesthesie bij tal van dierenartsenpraktijken in Nederland wordt toegepast en onder normale omstandigheden een laag althans acceptabel narcoserisico heeft en in beginsel niet als onveilig kan worden gekwalificeerd, ook al bestaan er modernere anesthesiewijzen.

In VTC2011/29 overwoog het college dat de toegepaste castratiewijze, de 'half bedekte' methode bij een liggend paard in de open lucht, een traditionele en in de ambulante praktijk niet ongebruikelijke werkwijze betreft en dat, ofschoon er andere technieken bestaan met wellicht een geringer risico op complicaties, de in het geding zijnde castratiewijze niet als veterinair onjuist kon worden gekwalificeerd.

Wie kan een klacht indienen?

Ingevolge artikel 8.15 lid 2 sub a van de Wet dieren kunnen diegenen die door het vermeende onzorgvuldig of nalatig veterinair handelen rechtstreeks in hun belang zijn getroffen een klacht bij het college indienen. In de jurisprudentie van de veterinaire tuchtcolleges is bepaald wie tot de categorie belanghebbenden worden gerekend.

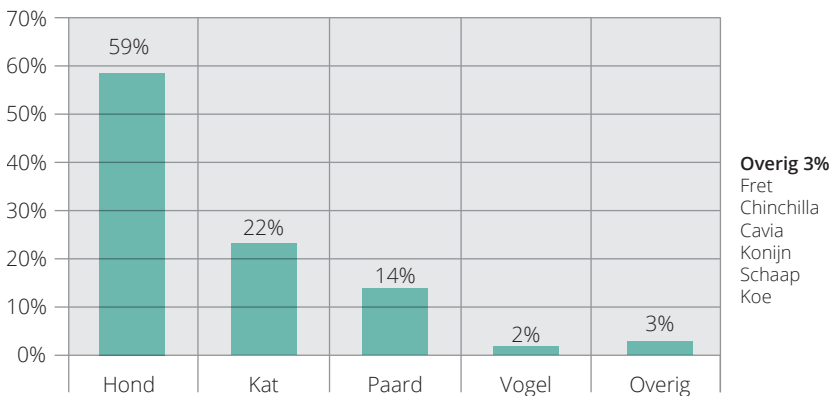
Particulieren

In particuliere zaken zijn dat diereigenaren en dierhouders. Indien zij van mening zijn dat er door toedoen of nalatig handelen van een dierenarts iets mis is gegaan bij het onderzoek en/of de behandeling van hun dier(en), dan kan dat ter toetsing

aan het college worden voorgelegd. Particuliere klachten die worden ingediend door anderen dan de eigenaar of de houder van het dier worden niet-ontvankelijk verklaard, dus in feite (inhoudelijk) niet in behandeling genomen. In dat verband werd een voormalig diereigenaar door het VTC niet (meer) als belanghebbend aangemerkt.

In 2012/33 werd de dierenarts verweten een hond zonder toestemming van de klager te hebben geëuthanaseerd, waartoe de dierenarts was overgegaan na overleg met de ex-echtgenote van klager. Uit de stukken bleek dat veel eerder reeds een verdeling van de huwelijksgoederengemeenschap had plaatsgevonden, alsook dat de hond was toebedeeld aan de ex-echtgenote en sedertdien alleen bij haar verbleef. Het college ging er vanuit dat klager daarmee afstand van de hond had gedaan en geen eigenaar c.q. houder van de hond en dus geen rechtstreeks belanghebbende (meer) was op het moment dat tot euthanasie werd besloten, hetgeen tot niet-ontvankelijkheid van de klacht leidde.

Particuliere klachten naar diersoort, periode 2006 t/m 2015

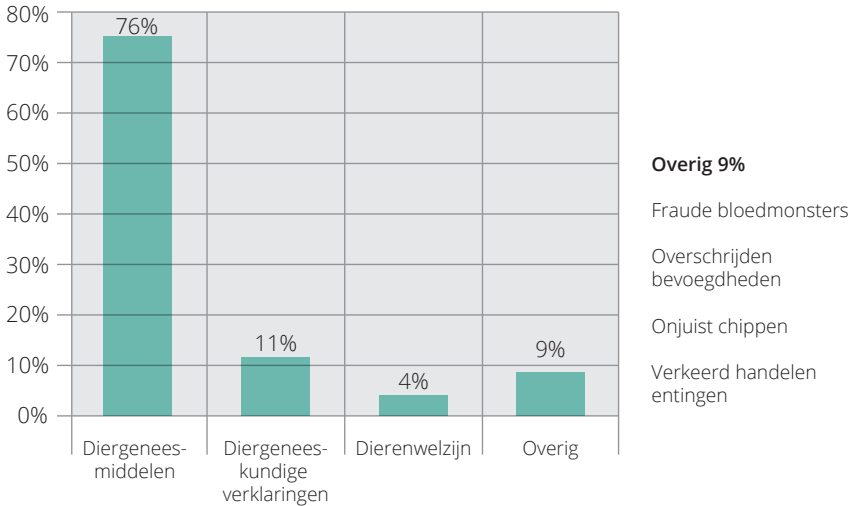
Particulieren kunnen alleen klagen over de behandeling van hun eigen dier(en) en niet over de behandeling van een dier van een ander. Als een particulier een meer algemene misstand signaleert waar een dierenarts bij betrokken is, en de diereigenaar of dierhouder wenst zelf geen klacht in te dienen, kan melding worden gemaakt bij de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) c.q. de klachtambtenaar. Het is aan de klachtambtenaar om te bepalen of het algemeen belang vordert dat onderzoek wordt ingesteld en eventueel een tuchtprocedure wordt gestart. Hierover werd bij de invoering van het veterinair tuchtrecht en in de Memorie van Toelichting bij het van destijds toepasselijke artikel 29, eerste lid, WUD vermeld:

“...Het is mogelijk dat door een tuchtvergrijp geen persoonlijk belang rechtstreeks wordt getroffen.... Het is voorts denkbaar dat een wel rechtstreeks in zijn belang getroffen persoon om hem moverende redenen van zijn klachtbevoegdheid geen gebruik maakt, doch de aard of de ernst van het tuchtvergrijp of de omstandigheden waaronder het is gepleegd, het uit een oogpunt van algemeen belang wenselijk maken de zaak toch aan het oordeel van de tuchtrechter te onderwerpen. Met het oog op deze gevallen is een door de Minister van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij aangewezen ambtenaar tot indiening van een klacht bevoegd verklaard”.

Klachtambtenaarzaken

Naast particuliere klachten worden er dus klachten ingediend namens het ministerie, door de ambtenaar als bedoeld in artikel 8:15 lid 2 onderdeel b van de Wet dieren. De Chief Veterinary Officer is aangewezen als de ambtenaar die bevoegd is dergelijke klachten in te dienen en die in die hoedanigheid ook wel de klachtambtenaar wordt genoemd. In deze zaken spelen vrijwel altijd publieke belangen, zoals het dierenwelzijn, de diergezondheidszorg in het algemeen of de voedselveiligheid en volksgezondheid. Te denken valt aan klachten over de wijze waarop gekanaliseerde diergeneesmiddelen (URA-middelen, antibiotica) worden voorgeschreven, aan klachten over de afgifte van diergeneeskundige verklaringen (verklaringen voor speciale noodslachting, gezondheidsverklaringen) of over het handelen van dierenartsen in situaties waarbij schendingen van het dierenwelzijn aan de orde zijn. Qua diersoort gaat het meestal om bedrijfsmatig gehouden runderen, pluimvee, varkens of bijv. schapen en daarnaast heeft een deel van de klachten betrekking op paarden en andere diersoorten.

Klachtambtenaarzaken naar onderwerp, periode 2006 t/m 2015

De rol van de klachtambtenaar in tuchtzaken is vergelijkbaar met die van een officier van justitie in strafzaken. De klachtambtenaar is in tuchtzaken procespartij en fungeert als 'aanklager' namens het ministerie. Net als voor het openbaar ministerie in strafzaken geldt dat de klachtambtenaar in tuchtzaken autonoom opereert en zelf bepaalt welke zaken tegen welke dierenartsen c.q. zorgverleners voor de veterinaire tuchtrechter worden gebracht. Het VTC treedt daar niet in. De klachtambtenaar pleegt in het klaagschrift ook een 'eis' te formuleren, in die zin dat wordt aangegeven welke maatregel in de visie van het ministerie zou moeten volgen en aan de beklaagde(n) zou moeten worden opgelegd.

Aan de indiening van een klacht door de klachtambtenaar ligt een onderzoeksrapport ten grondslag, dat door de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA) is opgemaakt. De NVWA is in tuchtzaken geen procespartij. De NVWA is wel verantwoordelijk voor de inhoud van de rapporten, die als basis dienen voor de beslissing van de klachtambtenaar om al dan niet een tuchtprocedure te beginnen. Middels een tuchtprocedure kan door de klachtambtenaar tevens jurisprudentie worden verkregen voor het geval er binnen de beroepsgroep onduidelijkheid bestaat over de vraag of een bepaalde handelwijze voldoet aan de zorgvuldige beroepsuitoefening.

Ingevolge Europese en nationale regelgeving geldt sedert juli 2008 voor onder meer wormmiddelen bij voedselproducerende dieren, zoals paarden, een receptplicht. Waar deze middelen voor die tijd voor dierhouders vrij verkrijgbaar waren, is sedertdien de tussenkomst van een dierenarts verplicht gesteld. De klachtambtenaar startte hierover in 2009 diverse tuchtprocedures, met name over de vraag aan welke eisen moest worden voldaan bij het uitschrijven van recepten voor wormmiddelen die via internet of op paardenmarkten door handelaren (houders van een kleinhandelsvergunning) werden verkocht. Het Veterinair Tuchtcollege en het Veterinair Beroepscollege zagen zich voor de vraag gesteld wat in deze 'Goede Veterinaire Praktijk' moest zijn. Samengevat is uiteindelijk bepaald dat de dierenartsen die dergelijke recepten uitschrijven tevoren bekend behoren te zijn met de dieren waarvoor de middelen bestemd zijn en met de omstandigheden waaronder de dieren worden gehouden, welke bekendheid moet zijn ontleend aan bedrijfsbezoeken. In dat verband werd tenminste een eerste persoonlijk bedrijfsbezoek bij de aanvrager noodzakelijk bevonden voordat een dergelijk recept mocht worden uitgeschreven en daarnaast (vgl. VTC2009/60) bij vaste of terugkerende aanvragers van wormmiddelen een verplicht jaarlijks bedrijfsbezoek. Ook een mestonderzoek bij de te behandelen dieren ligt vaak in de rede. Het Veterinair Beroepscollege heeft zich in VB10/13 tevens uitgesproken over de ingangsdatum waarop deze handelwijze moest worden gevolgd en bepaald dat dierenartsen met de eisen in deze bekend worden verondersteld na 1 april 2009, zijnde de publicatiedatum van een artikel over de receptplicht bij paarden in het Tijdschrift voor de Diergeneeskunde.

Met name in tuchtzaken die door de klachtambtenaar worden aangebracht kan een samenloop met het strafrecht optreden. Op basis van vaste jurisprudentie is echter mogelijk dat een zaak tegen een dierenarts, waarbij strafbare feiten aan de orde zijn, zowel strafrechtelijk als tuchtrechtelijk wordt afgehandeld. Er wordt dan geen strijdigheid aangenomen met het 'Ne bis in idem' beginsel, een beginsel uit het strafrecht dat inhoudt dat niemand twee keer voor dezelfde feiten kan worden vervolgd en berecht. Achterliggende gedachte is dat de twee rechtsgebieden verschillende doelen dienen en naast elkaar kunnen worden ingezet. Het tuchtrecht heeft, hoewel het door beklagden als een terechtwijzing kan worden ervaren, ten doel de goede beroepsuitoefening te waarborgen en te bevorderen. Daarbij kan rekening worden gehouden met alle facetten die eigen zijn aan de uitoefening van het vak en het handelen als goed hulpverlener, terwijl in het strafrecht, dat met concrete, nauw omschreven delictomschrijvingen met bijbehorende strafmaten werkt, handhaving van strafrechtelijke normen en de bescherming van de rechtsorde centraal staat.

Het is aan de klachtambtenaar en de officier van justitie om in deze strategie te kiezen en te bepalen of een zaak strafrechtelijk of tuchtrechtelijk wordt afgedaan dan wel dat wordt gekozen voor beide trajecten. Het VTC houdt er, in de situatie dat de tuchtklacht gegrond zou blijken, bij een op te leggen tuchtmaatregel altijd rekening mee als reeds een strafrechtelijke sanctie is opgelegd ten aanzien van dezelfde feiten als die waarop de tuchtzaak betrekking heeft.

In VTC2011/90 werd door de dierenarts bij de operatie van een koe een narcosemiddel gebruikt, op grond waarvan een wachttijd voor de slacht van 28 dagen gold. Onder druk van de veehouder werd door de dierenarts een visiteformulier afgegeven met een eerdere operatiedatum, om aldus de wachtermijn te omzeilen. Omdat de dierenarts in het strafrechtelijk traject wegens valsheid in geschrifte reeds een transactievoorstel van € 1.500,- had betaald, volstond het college in de tuchtprocedure met een berisping.

Tegen wie kan een klacht worden ingediend?

Verreweg de meeste klachten die bij het VTC worden ingediend zijn gericht tegen dierenartsen, dat wil zeggen zij die op academisch niveau in de Diergeneeskunde zijn afgestudeerd en die in Nederland als dierenarts staan ingeschreven in het 'Diergeneeskunderegister'.

Het veterinaire tuchtrecht ziet op individuele zorgverleners en als uitgangspunt geldt dat een dierenarts alleen verantwoordelijk is voor het eigen diergeneeskundig handelen en niet voor het diergeneeskundig handelen van collegae. Het is niet mogelijk een klacht in te dienen tegen een dierenartsenpraktijk als zodanig.

Behalve tegen dierenartsen kan een klacht worden ingediend tegen anderen die zelfstandig bevoegd zijn tot het verrichten van bepaalde veterinaire handelingen, zoals dierenartsassistenten-paraveterinair, dierverloskundigen/castreurs en dierfysiotherapeuten. Het aantal klachten tegen deze veterinaire zorgverleners is tot dusverre echter zeer beperkt gebleven, waarbij ten aanzien van de dierenartsassistenten gold dat zij meestal onder verantwoordelijkheid en op aanwijzing van een dierenarts handelingen hadden verricht of adviezen hadden gegeven. Tussen 2006 en 2016 ontving het college ongeveer 10 klachten tegen dierenartsassistenten-paraveterinair, die geen van alle tot een gegronde klacht hebben kunnen leiden. Er werd eenmaal een particuliere klacht tegen een dierfysiotherapeut ingediend, echter kwamen partijen na stukkenwisseling tot een vergelijk

en werd de klacht ingetrokken. In die periode ontving het college ongeveer 6 klachten tegen castreurs c.q. dierverloskundigen. Enkele voorbeelden:

In VTC2007/74 kreeg een castreur c.q. veeverloskundige een boete van €1.750,- opgelegd waarvan €1.000,- voorwaardelijk, in verband met het onbevoegd verrichten van keizersnedes.

In VTC2008/89 kreeg een castreur c.q. veeverloskundige een geldboete van € 500,- opgelegd wegens het onbevoegd verdoven en onthoornen van kalveren.

In VTC2009/22, in hoger beroep VB10/06, kreeg een castreur c.q. veeverloskundige een boete van € 6.000, waarvan € 5000 voorwaardelijk en een schorsing opgelegd van 4 maanden onvoorwaardelijk en 11 maanden voorwaardelijk, o.a. voor het onbevoegd aan dierhouders leveren van gekanaliseerde diergeneesmiddelen en het weigeren om dienaangaande inzage te verstrekken in zijn administratie.

In VTC2008/57 werd een boete van € 1.000 opgelegd aan een castreur c.q. veeverloskundige die onbevoegd diergeneeskundige handelingen had verricht, te weten het plaatsen van buhner-hechtingen en het leveren van gekanaliseerde diergeneesmiddelen -met UDA-status of UDD-status- aan dierhouders.

Waarover kan worden geklaagd?

Het scala aan onderwerpen waarover wordt geklaagd is divers. De klachten kunnen gaan over onvoldoende verricht onderzoek, een verkeerd of te laat gestelde diagnose, het niet tijdig voor nader onderzoek verwijzen van een dier, het voorschrijven van verkeerde medicatie, het niet tijdig of verkeerd uitvoeren van een operatie of andere behandeling, het niet of onvoldoende bereikbaar zijn, het onzorgvuldig handelen bij een euthanasieproces, tekortkomingen in de verleende nazorg of bijv. het weigeren om een dier te behandelen.

Het college richt zich bij de beoordeling op de veterinaire aspecten van de klacht. Klachten of klachtonderdelen die geen betrekking hebben op de veterinaire dienstverlening, worden niet in behandeling genomen c.q. blijven buiten de beoordeling. Zo is in de jurisprudentie bepaald dat niet kan worden geklaagd over (de hoogte van) de rekening van een dierenarts. Ook klachten over de bejegening van en de communicatie met een diereigenaar vallen in beginsel

buiten de reikwijdte van het veterinair tuchtrecht (tenzij de zorg voor het dier hieronder heeft geleden). Verder ziet het veterinair tuchtrecht op de zorg voor levende dieren en worden om die reden klachten over hoe een dierenarts met stoffelijk resten van een dier is omgegaan buiten beschouwing gelaten. Een greep uit de onderwerpen waarover wordt geklaagd:

In VTC2013/37 werd een dierenarts verweten dat een week na een bij een hond uitgevoerde keizersnede, waarbij 6 pups ter wereld waren gebracht, bleek dat er nog een (tussentijds reeds overleden) pup in de moederhond was achtergebleven.

In VTC2012/152 werd een dierenarts verweten onvoldoende voorzorgsmaatregelen te hebben getroffen ten aanzien van een paard dat met een voorbeen klem kwam te zitten tussen de spijlen in een stal en zodanig gewond raakte, dat het moest worden geëuthanaseerd. Het paard was echter, ondanks de bij de bouw van het zeer modern ogende en geoutilleerde stallencomplex in acht genomen veiligheidsmaatregelen, op zodanige hoogte en dermate uitzonderlijke, nauwelijks verklaarbare wijze met het been klem komen te zitten, dat in redelijkheid moest worden aangenomen dat het ongeval onvoorzienbaar was geweest en dat het te ver voerde om te concluderen dat daarop door de dierenarts geanticipeerd had kunnen of behoren te worden.

In VTC2014/93 werd een dierenarts verweten dat ten aanzien van een hond op basis van onvoldoende onderzoek een onjuiste diagnose was gesteld, te weten cardiomyopathie, waardoor gedurende enige jaren niet geïndiceerde en onnodig medicatie was voorgeschreven.

In VTC2014/6 werd een dierenarts verweten ten aanzien van een gewonde kat onvoldoende onderzoek te hebben verricht, waardoor niet tijdig werd ontdekt dat er een kogel in de buik van de kat zat. De klacht werd overigens ongegrond verklaard.

In VTC2014/18 ging het om een dierenarts die werd verweten bij een operatie van twee veulens terzake van een standsafwijking aan de voorbenen in plaats van de checkligamenten abusievelijk de interosseuspezen had doorgesneden, hetgeen als een vermijdbare kunstfout werd gezien.

In VTC2013/55 kreeg de dierenarts een waarschuwing omdat hij bij een hond met een mix aan aanhoudende klachten (braken, niet willen eten, sloomheid, vermageren), zelf rekening hield met een corpus alienum, maar desondanks niet te adviseren nader onderzoek te doen. Weliswaar bestond op de eigen praktijk geen mogelijkheid tot het

maken van röntgenfoto's of het uitvoeren van een operatie, echter had verwijzing kunnen plaatsvinden. Klagster wendde zich tot een andere dierenarts, die na röntgenonderzoek besloot tot een operatie, waarbij verschillende en al langer aanwezige stukken rubber uit de maag en dunne darm werden verwijderd en de hond tijdens een tweede operatie overleed.

In VTC2012/43 werd een dierenarts in de avond gebeld over een plotseling ernstig ziek geworden hond, waarbij de eigenaar tevens aangaf dat het dier de MRSI-bacterie op de huid had. Het college kon nog begrijpen dat de dierenarts de hond vanwege het besmettingsgevaar niet binnen de praktijk wilde hebben, maar oordeelde het klinisch onderzoek dat vervolgens in het donker, buiten in de kofferbak van de auto van de diereigenaar werd verricht, onvoldoende. De dierenarts had in de visie van het college uitgebreider onderzoek moeten verrichten althans dienen te organiseren dat de hond, die de volgende dag is overleden, anderszins of elders uitgebreider zou zijn onderzocht.

In VTC2012/109 had een dierenarts geen instemming van de eigenaar gevraagd voor euthanasie van een kat, hetgeen alleen aanvaardbaar wordt geacht in een acute nood-situatie waarbij de eigenaar niet bereikbaar is en sprake is van zodanig ernstig en ondraaglijk lijden, dat toestemming in redelijkheid niet kan worden afgewacht. In casu bevond klagster zich echter in de directe nabijheid van de dierenarts en had haar toestemming gemakkelijk kunnen worden gevraagd.

In VTC 2012/2 betrof het een stagnerende bevalling bij een Chihuahua, waarbij een pup in stuitligging reeds was overleden en middels extractie door de dierenarts uit de baarmoeder was gehaald. De dierenarts besloot tot een keizersnede, in de veronderstelling verkerend dat er nog een tweede pup in de buik van de hond zat, hetgeen vervolgens niet het geval bleek te zijn. De hond is daags na de operatie overleden. Het college overwoog dat de dierenarts op basis van buikpalpatie voorbarig tot een keizersnede had besloten en ten onrechte was afgegaan op een notitie in de patiëntenkaart, opgetekend door een collega. Mede gelet op in de praktijk beschikbare apparatuur had in de rede gelegen om eerst aanvullend (beeldvormend) onderzoek te doen, alvorens te besluiten tot een keizersnede, die nadien onnodig bleek.

In VTC2014/30 werd een dierenarts verweten bij de keuring van een paard een onjuist aankoopadvies te hebben gegeven in verband met een aanwezig botfragment in een gewricht en in VTC2014/100 werd een dierenarts verweten bij een aankoopkeuring geconstateerde verdikking aan een been van een paard zonder nader onderzoek als 'niet bezwaarlijk' te hebben gekwalificeerd.

In VTC2015/101 werden door een dierenarts zonder toestemming meerdere kiezen bij een kat getrokken, met een voor de diereigenaar onverwachte en onwelgevallige nota tot gevolg. Het college oordeelt niet over de kosten, maar wel of het extraheren van de gebitselementen noodzakelijk c.q. geïndiceerd was, hetgeen in dit geval werd aangenomen. De klacht werd om die reden ongegrond bevonden, met de aanbeveling om vooraf aan de diereigenaar duidelijke uitleg te geven en tevoren toestemming te vragen voor een mogelijk uitgebreidere behandeling, inclusief het trekken van gebitselementen, om een conflict daarover achteraf te voorkomen.

Uit de jurisprudentie volgt dat ook de verslaglegging een wezenlijk onderdeel van de diergeneeskunde vormt. Hoewel is gebleken dat het particuliere klagers daar nauwelijks om te doen is en zij daar niet vaak over klagen, wordt in de uitspraken het belang van een deugdelijke verslaglegging benoemd.

In VTC2012/18, 2012/141 en 2012/142 ging het over een dierenarts die bij een kat ten onrechte de diagnose suikerziekte had gesteld en een onjuist behandeltraject met insuline had ingesteld, waarop vervolgens door collegae werd voortgebouwd, terwijl een tussentijdse bloeduitslag anders uitwees. Het college overwoog dat met betere verslaglegging en duidelijkere interne communicatie en afstemming zeer waarschijnlijk voorkomen had kunnen worden dat de kat te lang een onjuiste behandeling had gekregen.

In VTC2010/54 werd geoordeeld dat de dierenarts nalatig had gehandeld omdat ten aanzien van een aangereden kat geen röntgenonderzoek had plaatsgevonden, om intern letsel in de thorax of elders in het lichaam uit te sluiten. Er was veel onduidelijkheid over de diergeneeskundige behandeling, welke onduidelijkheid grotendeels voortvloeide uit de gebrekkige wijze waarop de patiëntenadministratie was bijgehouden. Het college overwoog dat de dierenarts qua verslaglegging in dit geval zodanig te kort was geschoten, dat dit tuchtrechtelijk verwijtbaar was.

In VTC2016/9 werd door het college geconstateerd dat met betrekking tot een gebitsbehandeling bij een hond door de dierenarts geen adequate verslaglegging was bijgehouden, waardoor veel onduidelijkheden waren blijven bestaan over wat er zich tijdens een consult overdag en gedurende de opname in de avond had voorgedaan en was bijvoorbeeld geen antwoord kunnen worden verkregen op de vraag hoeveel en welke gebitselementen er waren geëxtraheerd en wat de klinische bevindingen waren. Deze basale en essentiële informatie had in een patiëntenverslag moeten zijn opgenomen.

In VTC2014/32 volstond het college, hoewel de verslaglegging vollediger had gekund en gemoeten, in de specifieke omstandigheden van het geval met de (dringende) aanbeveling aan de dierenarts om ook, of juist ook als er een vriendschappelijke band met een diereigenaar bestaat en niet alle behandelingen in rekening worden gebracht, naar behoren een patiëntenadministratie bij te houden.

Verloop van de procedure

Na ontvangst van een particuliere klacht wordt aan de hand van het bijbehorende eveneens door een klager in te sturen klachtformulier nagegaan of deze zijn onvrede over de verleende veterinaire zorg reeds heeft besproken met degene tegen wie de klacht is gericht. Op deze wijze krijgt de dierenarts c.q. zorgverlener nog de gelegenheid zelf rechtstreeks aan de klager nadere uitleg te geven. Ook misverstanden kunnen op die wijze mogelijk worden opgelost en wellicht kan een regeling worden bereikt of zonodig een herstelactie worden verricht.

Er zijn dierenartsenpraktijken die een eigen, interne klachtenregeling kennen, die door ontevreden cliënten eerstens kan worden doorlopen. De onderlinge verstandhouding kan echter zodanig verstoord zijn geraakt dat bemiddeling en het met elkaar in gesprek treden geen reële opties meer zijn of dat de diereigenaar zich niet kan neerleggen bij de uitkomst van een interne klachtenregeling en bij zijn overtuiging blijft dat er iets mis is gegaan bij de behandeling van zijn dier(en), hetgeen dan ter toetsing aan het college kan worden voorgelegd.

Het college realiseert zich dat een tuchtprocedure veel impact kan hebben, echter geldt anderzijds dat vaak sprake is van een tussen partijen ontstane impasse en een zich voortslepende conflictueuze situatie, waar middels een inhoudelijke uitspraak van een onafhankelijk college (VTC en eventueel VBC) een einde aan komt en waarin, los van alle emoties, ook de dierenarts uitgebreid de kans krijgt om zijn/haar kant van het verhaal naar voren te brengen en uitleg te geven over zijn/haar veterinair handelen.

In de eerste fase van de tuchtprocedure wordt ook beoordeeld of wordt geklaagd over veterinaire kwesties, of de indiener gerechtigd is een klacht in te dienen, of het college bevoegd is om daarop te beslissen, of er voldoende gegevens zijn aangeleverd en de klacht voldoende duidelijk is en of niet onredelijk lang is gewacht met indiening ervan. Dit laatste wordt van geval tot geval en na een te

maken belangenafweging bepaald. Het college houdt er overigens rekening mee dat van de gemiddelde particuliere klagers niet altijd kan worden verlangd dat zij de juiste veterinaire terminologie kennen of dat zij hun klacht in veterinaire zin gespecificeerd kunnen onderbouwen. Waar de dierenarts per definitie academicus en veterinair geschoold is, hoeft dat aan de zijde van de klagende partij niet het geval te zijn.

De procedures verlopen verder in de meeste gevallen identiek en zijn vergelijkbaar met procedures in de reguliere rechtspraak, waarbij elementaire rechtsbeginselen worden gewaarborgd, zoals het toepassen van hoor en wederhoor en het motiveren van de beslissing.

Er vindt eerst een schriftelijke fase plaats, waarin partijen hun standpunten over en weer kenbaar kunnen maken (klacht, verweer, evt. repliek en evt. dupliek). Na afsluiting van de schriftelijke fase wordt er na verloop van tijd een mondelinge behandeling georganiseerd. Klachten kunnen ook schriftelijk worden afgedaan, echter zal dit afhangen van de vraag of het procesdossier voldoende informatie bevat om tot een beslissing te komen.

In de meeste gevallen volgt echter een mondelinge behandeling. Partijen ontvangen daarvoor een uitnodigingsbrief, waarin tijdstip en locatie van de zitting staan vermeld. De zittingen vinden in het openbaar plaats, tenzij er gewichtige redenen zijn om behandeling achter gesloten deuren te doen plaatsvinden, hetgeen niet snel wordt aangenomen.

Op de zitting worden door het college nog vragen gesteld en partijen krijgen de gelegenheid hun standpunten nog mondeling toe te lichten. Aan het einde van de zitting krijgt de beklagde het laatste woord. Na de zitting trekt het college zich terug voor de beraadslaging in raadkamer en wordt met meerderheid van stemmen op de klacht beslist. Het college pleegt binnen twee maanden na de zitting een schriftelijke uitspraak te doen. De beslissing in een zaak kan ook worden aangehouden, als het college nodig acht dat nog extra informatie wordt aangeleverd

Getuigen en deskundigen

Het college kan besluiten om getuigen te horen of een deskundige voor de zitting op te roepen, maar ook kan het gebeuren dat in de loop van de procedure een deskundige wordt gevraagd om schriftelijk een deskundigenrapport uit te brengen, alvorens door het college op de klacht wordt beslist.

In VTC2010/4 achtte het college de inschakeling van een extern deskundige noodzakelijk en werd een specialist in de vogelgeneeskunde gevraagd schriftelijk rapport uit te brengen over onder meer het gebruikte instrumentarium bij een ingreep ter verwijdering van een schimmelprop uit de luchtpijp van een kaketoet.

In VTC2012/125 werd door het college de visie van een orthopedisch specialist en een schriftelijk deskundigenrapport gevraagd over de door een dierenarts gevolgde werkwijze bij een operatie ter zake van een femurfractuur bij een jonge wolfhond.

In VTC2012/148, die betrekking had op een paardenkeuring, heeft het college een radioloog verzocht om een röntgenfoto te beoordelen in het kader van de vraag of een daarop zichtbare onregelmatigheid in de botstructuur als vormvariatie kon worden gezien of als pathologie waarmee deze in het keuringsrapport had behoren te worden vermeld.

De genoemde deskundigenrapporten zijn door het college steeds in de beoordeling betrokken, overigens eerst nadat de procespartijen in de gelegenheid waren gesteld op de visie van de deskundige te reageren. Het staat partijen vrij om, indien zij dit wensen, zelf getuigen of deskundigen te raadplegen of naar de zitting mee te brengen. Als dit op eigen initiatief gebeurt, dan komen de eventuele kosten voor eigen rekening.

Wraking en verschoning

In de uitnodigingsbrief voor de zitting worden de namen van de op de klacht beslissende collegeleden bekend gemaakt, zodat partijen hier tevoren van op de hoogte zijn. Met wraking wordt bedoeld een verzoek van een procespartij om een collegelid te vervangen, op de grond dat er gereede twijfel bestaat over zijn/haar neutraliteit en onpartijdigheid in een zaak.

In VTC2010/87 werd tijdens de mondelinge behandeling een collegelid gewraakt, omdat de klager op de avond voor de zitting op het internet had gezien dat het collegelid en de beklagde dierenarts beiden waren verbonden aan een samenwerkingsverband van verschillende gezelschapsdierenklinieken. Het betreffende collegelid berustte niet in de wraking, zodat op het wrakingsverzoek moest worden beslist. Het college nam onder meer in aanmerking dat tussen het collegelid en de beklagde geen sprake was van een relatie in kameraadschappelijke zin, dat het verband zag op onder meer gezamenlijke inkoop en nascholingsactiviteiten en dat er geen persoonlijke of beroepsmatige verhouding was gebleken die aan de onpartijdige behandeling van de zaak door het betreffende collegelid in de weg stond.

Een collegelid kan zich ook 'verschonen', dat wil zeggen verzoeken om in een bepaalde zaak geen zitting in het college te hebben, op de grond dat door deelname aan de zaak de schijn van partijdigheid zou kunnen worden gewekt, bijv. omdat hij/zij een procespartij kent.

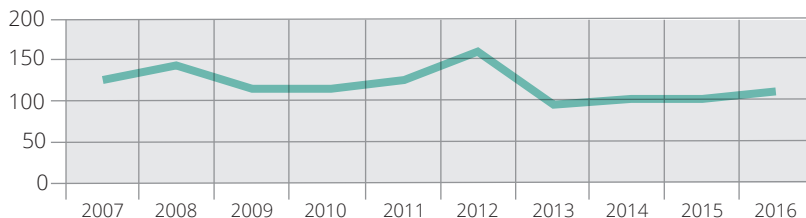
Doorlooptijden

Het college streeft naar een maximale doorlooptijd, vanaf de indiening van de klacht tot aan de uitspraak, van 12 maanden. Die doorlooptijd wordt op dit moment – voorjaar 2017 – ruimschoots gehaald, echter is geen constante. Het college blijft een vraaggestuurde organisatie, die afhankelijk is van de instroom aan en de bewerkelijkheid van klachten. Ook aan klachten die uiteindelijk ongegrond worden verklaard is doorgaans een schriftelijke fase en een mondelinge behandeling inclusief beraadslaging vooraf gegaan. Meer algemeen geldt dat een procedure langer kan duren doordat een van partijen gemotiveerd om uitstel in de schriftelijke fase of om uitstel van de mondelinge behandeling verzoekt. Ook als ter zitting blijkt dat nog extra informatie moet worden aangeleverd of als een (schriftelijk) deskundigenonderzoek wordt gelast, heeft dit invloed op de duur van de procedure.

Aantal klachten

Over de periode van 2006 tot en met 2015 ontving het VTC gemiddeld genomen ongeveer 120 klachten op jaarbasis, met een uitschieter naar boven in 2012 en weer een dalende lijn in de daaropvolgende jaren.

Aantal klachten

De reden van de daling in de afgelopen jaren lijkt te zijn gelegen in het feit dat in particuliere zaken een sterk dalende tendens te zien is in het aantal behandelde paardenzaken (In 2013, 2014, 2015 bleef de teller steken op respectievelijk 11, 8 en 3 particuliere paardenzaken) en dat er van de zijde van de klachtambtenaar de afgelopen jaren beduidend minder klachten dan in voorgaande jaren werden ingediend. Dit laatste lijkt overigens een tijdelijke aard te hebben gehad; het aantal klachten vanuit het ministerie neemt op dit moment – vanaf 2017 – weer sterk toe. Dit geldt ook voor de klachten die betrekking hebben op gezelschapsdieren, die inmiddels eveneens weer sterk toenemen.

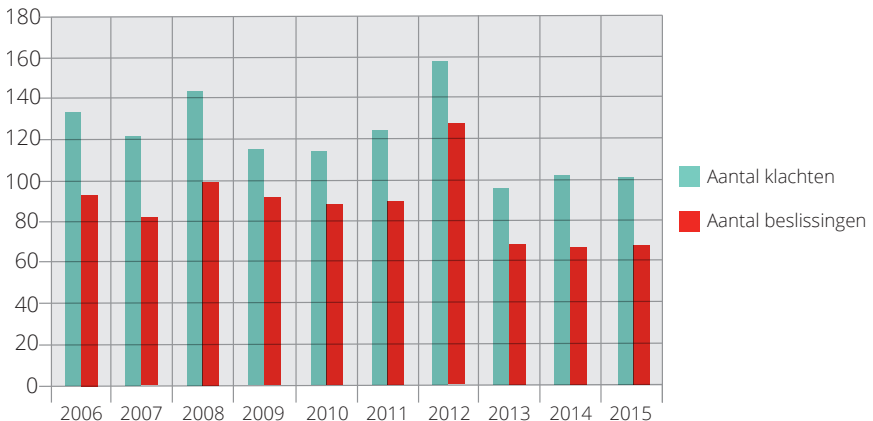
Niet iedere klacht wordt in behandeling genomen of leidt tot een mondeling behandeling of een einduitspraak. De laatste jaren gold voor ongeveer 1/3 deel van de ingediende klachten dat deze de eindstreep niet haalden. Dit komt met name doordat klachten na screening in de voorfase sneuvelen, bijvoorbeeld omdat de klager onvoldoende gegevens heeft aangeleverd of geen direct belanghebbende blijkt te zijn of omdat wordt geklaagd over onderwerpen die buiten de reikwijdte van het veterinair tuchtrecht vallen. Ook kan een klacht in de loop van een procedure worden ingetrokken, bijv. komt het voor dat partijen tijdens de procedure alsnog een regeling treffen of dat een diereigenaar, na lezing van een verweer, zich bij nader inzien kan verenigen met de door de dierenarts gegeven uitleg en op basis daarvan besluit dat de procedure niet meer hoeft te worden voortgezet. Intrekking van de klacht is in elke stand van het geschil toegestaan, mits vóór de einduitspraak.

Het is ingevolge artikel 8:23 lid 2 van de Wet dieren mogelijk –maar komt in de praktijk niet of zeer incidenteel voor- dat de behandeling van een klacht na intrekking toch wordt voortgezet. Dit is het geval als de beklaagde dit verlangt. Ook heeft de klachtambtenaar de bevoegdheid om een in een particuliere zaak

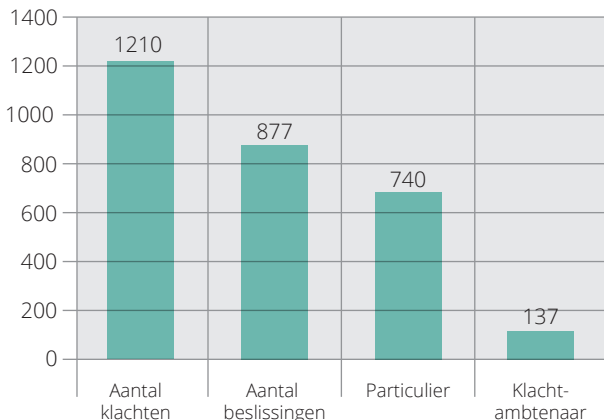
ingetrokken klacht voort te zetten, als het algemeen belang voorzetting daarvan zou vorderen, ter beoordeling aan de klachtambtenaar.

Hieronder een overzicht van het aantal klachten dat in de periode van 2006 tot en met 2015 werd ingediend en daarvan het aantal klachten waarin een einduitspraak is gevolgd. In het overzicht is uitgegaan van het jaar waarin de klacht is ingediend (Het VTC-zaaknummer begint met het jaartal van indiening), dus los van het tijdstip waarop vervolgens door het VTC of VBC uitspraak is gedaan, hetgeen in een veel later stadium is geschied.

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal klachten VTC	134	122	144	115	114	124	158	96	102	101
Aantal beslissingen	94	82	99	91	87	90	128	69	69	68
Beslissingen particulier	83	71	78	72	77	74	101	52	67	65
Beslissingen klachtambtenaar	11	11	21	19	10	16	27	17	2	3

Periode 2006 - 2015

Maatregelen

Indien het college oordeelt dat een klacht (deels) gegrond is, dan kan op basis van artikel 8:31 van de Wet dieren een van de volgende maatregelen worden opgelegd:

1. een waarschuwing;
2. een berisping;
3. een geldboete van de derde categorie ex artikel 23 lid 4 Wetboek van Strafrecht, die kan oplopen tot een maximumbedrag van € 8.200. Onder bijzondere omstandigheden kan een verhoogde boete van de vierde categorie ex artikel 23 lid 4 Wetboek van Strafrecht worden opgelegd;
4. een gehele of gedeeltelijke schorsing van de bevoegdheid om het beroep uit te mogen oefenen van maximaal een jaar;
5. een gehele of gedeeltelijke ontzegging van de bevoegdheid om het beroep uit te mogen oefenen.

Het is ingevolge artikel 8:32 van de Wet dieren mogelijk dat een klacht gegrond wordt verklaard zonder dat er een maatregel wordt opgelegd (het '(tucht) rechtelijke pardon').

In 2012/61 werd een klacht gegrond bevonden tegen een dierenarts, wiens assistente eenmalig aan de balie zonder nadere vragen te stellen een wormmiddel voor een paard had verkocht aan een onbekend iemand, die geen cliënt bij de praktijk was. Het college oordeelde de werkwijze onzorgvuldig, maar het opleggen van een maatregel disproportioneel, in aanmerking genomen het incidentele karakter van de gebeurtenis.

Een geldboete kan ook in combinatie met een schorsing of ontzegging worden opgelegd (artikel 8.31 lid 2 Wet dieren).

Publicatie

Uitspraken van het college worden in anonieme vorm gepubliceerd op www.tuchtrecht.nl, waar ook de meeste van de in dit artikel aangehaalde zaken terug te vinden zijn. Hiernaast biedt de wet de mogelijkheid om een uitspraak, al dan niet onder weglating van de namen, woonplaatsen en andere naar de betrokkenen herleidbare gegevens, bekend te maken in de Staatscourant, tijdschriften of nieuwsbladen. Overigens geldt dat het college in vrijwel alle zaken voor publicatie kiest zonder namen van de beklagden bekend te maken, maar dat het social media tijdperk en de openbaarheid van zittingen ertoe bij kunnen dragen dat namen van partijen bekend kunnen raken, alsook indien een partij zelf de schrijvende pers opzoekt. Bij gelegenheid is overigens de pers bij zittingen van het VTC aanwezig.

Het tuchtrecht voor de humane gezondheidszorg kent een vergelijkbaar maatregelenstelsel, echter worden daar de zorgverleners die een maatregel vanaf een (onherroepelijke) berisping opgelegd hebben gekregen, met naam en toenaam in een voor eenieder te raadplegen register –'Maatregelen BIG-register'- opgenomen (naast bekendmaking met naam en toenaam in een of meerdere regionale kranten). In het veterinaire tuchtrecht vindt een dergelijke openbare publicatie niet plaats, met dien verstande dat met het CIBG de afspraak bestaat dat 'beroepsbepkende' maatregelen -als de onherroepelijke onvoorwaardelijke schorsing of ontzegging- worden gemeld en geregistreerd.

Hoger Beroep

Tegen een uitspraak van het Veterinair Tuchtcollege kan in bepaalde gevallen beroep worden ingesteld bij het Veterinair Beroepscollege. De termijn voor het instellen van hoger beroep bedraagt twee maanden na de datum van verzending van de uitspraak in eerste aanleg. Als geen beroep wordt ingesteld dan is de beslissing van het Veterinair Tuchtcollege na het verstrijken van de beroepstermijn onherroepelijk.

In het Veterinair Beroepscollege hebben drie juristen en twee dierenartsen zitting. In hoger beroep vindt normaliter -kort gezegd- een schriftelijke ronde plaats (appelschrift en verweerschrift), een mondelinge behandeling en een einduitspraak.

Beslissingen: Gegrond/ Ongegrond/ Beroep

Hieronder een overzicht van het aantal in eerste aanleg door het VTC met een eindbeslissing afgesloten klachten (bij het VTC ingediend in de jaren 2006 tot en met 2015), de tegen die beslissingen ingestelde beroepen en het aantal gegrond verklaarde beroepen.

**Noot: Op een drietal (van de 12) ingestelde beroepen in '2015zaken' dient door het VBC op dit moment nog te worden beslist, hetgeen ook ten aanzien van een '2014-zaak' geldt.*

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Aantal beslissingen VTC	94	82	99	91	87	90	128	69	69	68
Gegrond	42	35	46	41	33	38	63	37	24	18
Ongegrond/ niet ontvankelijk	52	47	53	50	54	52	65	32	45	50
Aantal beslissingen VBC	22	20	15	22	10	16	26	8	10	12
(Deels) gegronde beroepen	7	4	5	6	5	2	4	3	2	0*

Hierna een overzicht van het totaal aan opgelegde maatregelen in de bedoelde periode van 10 jaar, waarbij rekening is gehouden met wijzigingen ten gevolge van beslissingen van het Veterinair Beroepscollege. De conclusie is dat circa 41 % van de klachten, al dan niet na behandeling in hoger beroep, gegrond is bevonden. Dat er meer maatregelen zijn opgelegd dan er gegrond verklaarde klachten zijn, heeft te maken met het feit dat gecombineerde maatregelen mogelijk zijn.

Zo kunnen geldboetes (geheel of gedeeltelijk) onvoorwaardelijk of (geheel of gedeeltelijk) voorwaardelijk worden opgelegd, hetgeen ook voor schorsingen geldt, naast dat geldboetes en schorsingen gecombineerd kunnen worden opgelegd. Verder geldt dat in hoger beroep een klacht ten gunste van de klager alsnog gegrond kan worden verklaard of, ten gunste van de beklagde, alsnog ongegrond, alsook is mogelijk dat in hoger beroep alleen de zwaarte van de maatregel wijzigt.

Maatregelen 2006 - 2015

Aantal beslissingen VTC	877							
Gegrond	364							
Geen maatregel		5						
Waarschuwing			185					
Berisping				67				
Voorwaardelijke geldboete					17			
Onvoorwaardelijke geldboete						95		
Voorwaardelijke schorsing							31	
Onvoorwaardelijke schorsing								3
Ontzegging								1

Geldboetes, schorsingen en ontzegging

In de genoemde periode van 10 jaar is, rekening houdend met wijzigingen ten gevolge van uitspraken van het Veterinair Beroepscollege, voor een bedrag van € 145.850,- aan boetes opgelegd, waarvan € 24.500,- voorwaardelijk. De tuchtzaken waarin boetes en schorsingen werden opgelegd, betreffen meestal klachtambtenaarzaken.

Controle op de naleving van een onvoorwaardelijke schorsing of ontzegging geschied door de NVWA².

In VTC2010/107 werd een onvoorwaardelijke geldboete van € 2.500 en een voorwaardelijke schorsing van 6 maanden opgelegd aan een dierenarts die een verklaring voor speciale noodslachting valselijk had ingevuld en daarvoor al eens eerder tuchtrechtelijk was veroordeeld.

In VTC2009/50 kreeg een dierenarts een boete van € 5.000 en een voorwaardelijke schorsing van 3 maanden opgelegd wegens het veelvuldig opmaken van valse noodslachtverklaringen, waarbij geen sprake was van runderen met een acuut ontstaan trauma als gevolg van een ongeval, maar van al langere tijd ziek zijnde runderen, die niet voor humane consumptie geschikt waren, maar die met een noodslachtverklaring toch naar het slachthuis werden vervoerd, met het risico dat deze dieren in de voedselketen terecht konden komen.

In VTC2009/112 werd de op dat moment hoogst mogelijke boete van € 7.600 opgelegd in combinatie met een algehele ontzegging om nog de diergeneeskunde te mogen uitoefenen. Het betrof een dierenarts die verantwoordelijk werd gehouden voor fraude met bloedmonsters in het kader van de export van een groep met het blauwtongvirus besmette runderen naar Roemenie. Daarbij waren heimelijk bloedmonsters van positief geteste dieren van de groep verwisseld met bloedmonsters van geheel andere, onbesmette runderen, en werden met aldus verkregen valse bloeuduitslagen de autoriteiten en buitenlandse afnemers misleid en positief geteste dieren naar Roemenië geëxporteerd. Het college overwoog dat de dierenarts daarmee nationaal economisch belangen en het vertrouwen van buitenlandse overheden en afnemers in de waagschaal had gesteld en schade had toegebracht aan de geloofwaardigheid en de reputatie van het systeem van de georganiseerde diergezondheidszorg in Nederland. De dierenarts werd nadien ook door de strafrechter voor de gang van zaken veroordeeld.

In VTC2011/102 werd een boete van € 500 opgelegd aan een dierenarts die, vóórdat de vereiste ontheffing door het ministerie was verleend, bij 90.000 eendagskuikens een

² Indien een dierenarts tijdens een periode waarin hij/zij onvoorwaardelijk is geschorst toch veterinaire werkzaamheden verricht, wordt daarmee ingevolge artikel 8:13 Wet dieren juncto artikel 195 Wetboek van strafrecht een strafbaar feit gepleegd en kan in een strafrechtelijke procedure een gevangenisstraf van 6 maanden of een geldboete van de derde categorie worden opgelegd.

proef was gestart waarbij subcutaan een entstof (Cevac Transmune IBD) werd toegediend, welke entstof (wel voor toepassing in ovo) op dat moment niet voor subcutane toepassing in Nederland was geregistreerd.

In VTC2014/9 werd een boete van € 3.000 opgelegd aan een dierenarts die te weinig actie had ondernomen om schendingen van het dierenwelzijn en de diergezondheid op een veehouderij een halt toe te roepen. Het ging om een bedrijf waar restkalveren werden gehouden en sprake was van uitzonderlijk hoge sterftcijfers. De hoogte van de boete werd overigens mede bepaald doordat er zonder gebleken veterinaire noodzaak preventief derde keuze antibiotica waren verstrekt.

In VTC2012/92 en 2012/93 werd van de door de klachtambtenaar gevraagde boete afgezien en werden de tegen twee dierenartsen ingediende klachten ongegrond verklaard. Het ging om een groep door de Algemene inspectiedienst (AID) in beslag genomen paarden, waarbij de paardenhouder de twee dierenartsen om hun visie had gevraagd over de gezondheidstoestand van de in beslag genomen dieren. Het college vond niet dat de dierenartsen tuchtrechtelijk moesten worden bestraft op grond van het feit dat zij een (verdedigbare) visie hadden, die afweek van die van de dierenartsen van de AID.

In VTC2016/16 werd een boete van € 2.000 opgelegd aan een dierenarts onder wiens verantwoordelijkheid zonder aangetoonde noodzaak bij 133 runderen de staarten waren gecoupeerd c.q. afgebonden middels een elastieken ring. De werkwijze had voorts geleid tot pijn en ontstekingen, reden waarom ook pijnbestrijdende medicatie en nabehandeling met antibiotica in de rede had gelegen.

In VTC2016/32 werd van de gevraagde boete afgezien en de door de klachtambtenaar tegen een begeleidend dierenarts op een varkenshouderij ingediende klacht ongegrond verklaard. De dierenarts werd verweten met betrekking tot het welzijn en de gezondheidstoestand van de op de veehouderij aanwezige varkens in zijn zorgplicht te zijn tekort geschoten en mede debet te zijn geweest aan geconstateerde verwaarlozing en ernstige schendingen van het dierenwelzijn. Op grond van de processtukken kon het college in deze zaak echter niet tot het oordeel komen dat de dierenarts nalatigheid kon worden verweten.

De door de klachtambtenaar ingediende klachten hebben met name betrekking op de wijze van voorschrijven en het gebruik van 'gekanaliseerde' diergeneesmiddelen, waarvan de wetgever heeft bepaald dat ze slechts met tussenkomst van een dierenarts mogen worden verstrekt, die overigens doorgaans via de praktijk-

apotheek worden geleverd. In de jurisprudentie wordt uitgedragen dat het voorschrijven van diergeneesmiddelen een exclusieve bevoegdheid van de dierenarts betreft, met daarmee gepaard gaande verantwoordelijkheden, in de zin dat dierenartsen erop toe dienen te zien dat diergeneesmiddelen op zorgvuldige, restrictieve en selectieve wijze worden ingezet en onnodig gebruik wordt vermeden, met name in situaties waarin, behalve de diergezondheid, ook de voedselveiligheid en volksgezondheid (wachttermijnen slacht, antimicrobiële resistentieproblematiek) in het geding kunnen komen.

Een boete van ieder € 200 werd in de zaken VTC2012/7, 2012/8 en 2012/9 opgelegd aan drie dierenartsen die recepten voor URA-diergeneesmiddelen hadden ondertekend die niet aan de veterinaire maatstaven voldeden en hiernaast verantwoordelijk werden gehouden voor het verstrekken van voorgedrukte blanco receptformulieren met daarop het logo van de KNMvD aan een winkel in dierbenodigdheden. Het college overwoog dat met de afgifte van die blanco receptformulieren aan anderen (niet dierenartsen) het risico was geschapen althans vergroot dat daarvan misbruik kon worden gemaakt door onbevoegde derden.

In VTC2012/60 werd een boete van € 250 opgelegd aan een dierenarts die het UDD-geregistreerde diergeneesmiddel Bezodane op een veehouderij achterliet voor toepassing door de veehouder zelf en in VTC2010/61 werd een boete van € 500 opgelegd aan een dierenarts die een euthanasiemiddel, T61, op een veehouderij had laten staan.

In VTC2012/83 werd een dierenarts een boete van € 1.000 opgelegd in verband met het gebruik van Excenel, een derde generatie celafosporine, niet geregistreerd voor gebruik bij pluimvee, op een kalkoenbedrijf, zonder dat de veterinaire noodzaak daartoe was onderbouwd en aangetoond.

In VTC2012/100 werd door het college niet bewezen geacht dat de dierenarts het UDD-gekanaliseerde Glucose 30% (REG.NL.1291) op een veehouderij had achter gelaten en werd de klacht ongegrond verklaard en de verzochte boete afgewezen..

In VTC2012/55 +56 werd aan twee dierenartsen een boete van ieder € 300 opgelegd omdat onder hun verantwoordelijkheid op een broederij bij kuikens het middel Clinifarm middels verneveling was toegepast, welk middel op dat moment in Nederland niet als diergeneesmiddel was geregistreerd, maar onder andere werd toegepast ter ontsmetting van verblijfplaatsen van dieren.

In VTC2011/56 speelde de vraag of het door de klachtambtenaar aangedragen bewijs toereikend was om met voldoende zekerheid de beklagde persoonlijk aan te kunnen wijzen als de dierenarts die de in het geding zijnde antibiotica (Enrofloxacin en Colistine) zonder voorafgaande diagnostiek had voorgeschreven en aan een kuikenbroederij had geleverd. Het college concludeerde dat het bewijs niet was geleverd. Het Veterinair Beroepscollege deelde dit oordeel (VB12/19). Evengoed werd in de uitspraak in eerste aanleg meer algemeen overwogen dat het zonder voorafgaande diagnostiek en zonder veterinaire noodzaak en preventief voorschrijven van antibiotica uiterst ongewenst is en dat ten aanzien van de zogenoemde derde en vierde keuze antibiotica het uitgangspunt dient te zijn dat deze antibiotica slechts bij hoge uitzondering worden voorgeschreven, in beginsel alleen als er geen alternatieven zijn.

In VTC2011/12 werd een geldboete van € 5.000 opgelegd, waarvan € 3.000 voorwaardelijk aan een dierenarts die verantwoordelijk werd gehouden voor het onjuiste en onzorgvuldige gebruik van derde keuze antibiotica, waarbij op een pluimveebedrijf kratten met eendagskuikens op een lopende band onder een sprayinstallatie doorgingen en werden besproeid met Excenel en Cevaxel (werkzame stof Ceftiofur, behorend tot de derde generatie Cepalosporinen), hetgeen met name ook preventief gebeurde. Het college overwoog dat van dierenartsen mag worden verlangd om slechts bij uitzondering derde generatie antibiotica voor te schrijven, in principe alleen als er geen alternatieven zijn, omdat die antibiotica in de humane gezondheidszorg voor sommige aandoeningen bij zieke mensen het laatste redmiddel zijn. Daarnaast was geen correcte uitvoering gegeven aan de cascade-regeling met betrekking tot dit diergeneesmiddel.

In VTC2009/96 tot en met VTC2009/99 zijn boetes (€ 1.000, waarvan € 750 voorwaardelijk en € 1.000 voorwaardelijk) opgelegd aan enkele dierenartsen werkzaam in de varkenshouderijsector, waarbij gedurende langere tijd structureel gemedicineerd voer was voorgeschreven, zonder dat uit bezoeksverslagen of anderszins gedocumenteerd was gebleken dat de mogelijkheden waren onderzocht en besproken of een behandelplan was opgesteld om het antibioticagebruik op langere termijn waar mogelijk terug te dringen. Het college overwoog in een van de uitspraken wel dat de dagelijkse praktijk weerbarstig is en dat veehouders adviezen van dierenartsen naast zich neer kunnen leggen of dat bij veehouders wel de bereidheid kan bestaan om te investeren (in verbetering huisvesting en modernisering stallen), maar dat zij afhankelijk zijn van de medewerking van de bank. Ook werd overwogen dat dierenartsen gehouden zijn om zieke dieren te helpen en dierenleed te voorkomen, waarbij de inzet van antibiotica niet altijd kan worden voorkomen en dat mag worden verondersteld dat vanuit de politiek en het ministerie bij de bestrijding van (de oorzaken van) overmatig antibioticagebruik het

vizier niet alleen op dierenartsen, maar ook op de sector zelf wordt gericht, die een eigen verantwoordelijkheid heeft om de geldende welzijns- en inrichtingsvoorschriften na te leven.

Dat het Veterinair Beroepscollege in hoger beroep anders kan beslissen dan het Veterinair Tuchtcollege in eerste aanleg is inherent aan rechtspraak en onder meer gebleken in zaken die door de klachtambtenaar in 2012 en 2013 op basis van het 'Project Poortwachter 2011' en de 'Quickscan Antibioticumgebruik bij Blankvleeskalveren 2011' van de NVWA werden aangebracht tegen dierenartsen werkzaam in de intensieve veehouderij (pluimvee en kalveren).

De dierenartsen werden verweten start- c.q. koppelkuren met antibiotica te hebben voorgeschreven c.q. geleverd en/of derde keuze antibiotica, zonder dat daar voldoende onderzoek en zorgvuldige diagnostiek aan vooraf zou zijn gegaan. Het college heeft in 25 van die zaken beslist, 9 pluimveezaken en 16 kalverenzaken en kwam tot gegrond verklaringen, zij het dat de door de klachtambtenaar gevorderde boetes met name in de kalverenzaken (substantieel) zijn gematigd en betekenis werd toegekend aan het feit dat de twee sectoren van elkaar verschilden en de beoordeling retrospectief diende plaats te vinden (de feiten speelden in 2010/2011). De boetes in eerste aanleg variëerden in de pluimveezaken van € 1.000 tot € 3.500 en in de kalverenzaken lagen deze tussen € 750 en € 2.000.

Drie pluimveedierenartsen stelden tegen de uitspraken van het VTC beroep in. Een van hen zag zijn beroep verworpen (VB14/01) . Een andere pluimveedierenarts won zijn hoger beroep (VB14/02) . In diens zaak ging het om een pluimveebedrijf dat gesekste haantjes mestte, waarbij in hoger beroep de veterinaire noodzaak voor startkuren met antibiotica vanwege de hoge besmettingsgraad vast stond en het beroepscollege oordeelde de dierenarts zowel ten aanzien van de startkuren als de verstrekte antibiotica gedurende de rondes verantwoord had gekozen voor eerste/ tweede keuze antibiotica en voldoende (bacteriologisch) onderzoek, visite en evaluatie had verricht. Een derde pluimveedierenarts zag in beroep (VB14/08) de in eerste aanleg jegens hem gedane uitspraak vernietigd, althans voor zover de klacht in eerste aanleg deels gegrond was verklaard en daarbij een boete was opgelegd. Deze dierenarts was in eerste aanleg reeds vrijuit gegaan voor wat betreft de ingezette startkuren. In hoger beroep werd geoordeeld dat ook met betrekking tot de gedurende de rondes verstrekte antibiotica (eerste, tweede en derde keuze) voldoende (bacteriologisch) onderzoek en evaluatie was gedaan en ook met betrekking tot het off-label-use verantwoord was gehandeld.

Hiernaast stelden twee kalverendierenartsen met succes hoger beroep in. Het Veterinair Beroepscollege concludeerde in VB14/07 en VB14/22 –kort gezegd– dat voor wat betreft de geleverde startkuren met antibiotica niet in strijd met het toepasselijke Formularium en niet tuchtrechtelijk verwijtbaar was gehandeld en dat dit ook niet was komen vast te staan met betrekking tot de verstrekkingen van derde keuze antibiotica (o.a. Marbocyl, Lanflox, Baytril).

De door de klachtambtenaar ingediende klachten over de wijze waarop diergeneesmiddelen worden voorgeschreven zien voor een deel ook op de paardensector. Gelet op het beperkt aantal voor deze diersoort in Nederland geregistreerde diergeneesmiddelen, het feit dat daardoor meer dan bij andere dieren wordt uitgeweken naar cascademiddelen en een paard in beginsel een slachtdier is, dient aan specifieke administratieve voorschriften te worden voldaan, daaronder dat in bepaalde situaties paardenpaspoorten in het kader van de voedselveiligheid op correcte wijze dienen te worden afgetekend.

In VTC2011/50 en 2011/51 werd overwogen dat bij gebruik van niet voor de eigen soort geregistreerde middelen (Prednoral) en niet in Nederland voor paarden geregistreerde middelen (Equipalazone) en een beroep op de cascaderегeling, de veterinaire noodzaak van geval tot geval dient te worden gemotiveerd en administratief dient te worden verantwoord, hetgeen ook volgde uit het destijds van toepassing zijnde artikel 91 en verder van de Diergeneesmiddelenregeling. Daarnaast is het toepassen van een 'annex IV' stof (zoals Phenylbutazone, werkzame stof van Equipalazone) voor slachtdieren nooit toegestaan, ook niet met een beroep op de cascaderегeling.

In VTC2011/115 werd een boete van € 1.000 opgelegd aan een dierenarts die een steroïd hormoonpreparaat bij paarden had toegepast. Het betrof Nandrosol, dat is geregistreerd voor gezelschapsdieren en waarvan geen MRL (Minimum Residue Level) is bepaald, waardoor het bij paarden alleen mag worden toegepast als zeker is dat de betrokken dieren niet zijn bestemd voor humane consumptie. Beklaagde had geen bescheiden overgelegd waaruit bleek dat de door hem behandelde paarden met een aantekening in het paspoort niet voedselproducerend waren gemaakt, naast dat ook de keuze en veterinaire noodzaak voor het gebruik van het middel op basis van de cascaderегeling niet schriftelijk was vastgelegd.

In VTC2016/14 werd een dierenarts voorwaardelijk geschorst voor 6 maanden, omdat bij herhaling uitermate lichtvaardig en onzorgvuldig was gehandeld met betrekking tot de inzet van niet in Nederland althans niet voor paarden geregistreerde diergeneesmiddelen

(Cubarmix, Pro-Dynam). De veterinaire noodzaak voor toepassing van Cubarmix was niet aangetoond en ook qua administratieve c.q. logboekverplichtingen was sprake van ernstige tekortkomingen. Ten aanzien van de met Pro-Dynam behandelde paarden was nagelaten de paspoorten van de paarden te controleren, om zonedig daarin de aantekening te maken dat de dieren niet meer voor humane consumptie waren bestemd.

In particuliere zaken, waarin het doorgaan om de behandeling van individuele gezelschapsdieren gaat, komen geldboetes of schorsingen in geringe mate voor. Als dat wel zo is, dan is bijvoorbeeld recidive of een bijzondere situatie aan de orde, waarbij overigens het aantal 'recidiverende' dierenartsen betrekkelijk gering is geweest (circa 5 personen).

In VTC2008/110 werd een geldboete van € 500 opgelegd aan een dierenarts die tijdens een nachtdienst een hond die rectaal bloed verloor, niet naar de praktijk liet komen en vaker voor een soortgelijke kwestie een tuchtmaatregel opgelegd had gekregen.

In VTC2011/20 kreeg een dierenarts een geldboete van € 300 opgelegd omdat hij een konijn dat na een operatie nog niet uit de narcose was ontwaakt, zonder instructies mee naar huis gaf en twee keer eerder een maatregel was opgelegd in verband met de behandeling van een gezelschapsdier.

In VTC2015/13 werd vastgesteld dat de dierenarts qua diagnosestelling en ingestelde therapie bij een hond verwijtbaar had gehandeld en binnen een periode van enkele jaren 3 keer eerder tuchtrechtelijk was berispt, op grond waarvan de vierde keer tot een voorwaardelijke schorsing van 3 maanden werd besloten.

In 2010/76 werd een onvoorwaardelijke geldboete van € 500 en een voorwaardelijke schorsing van 3 maanden opgelegd aan een dierenarts die onvoldoende onderzoek had verricht om bij een hond een maagtorsie en andere aandoeningen uit te sluiten en die 3 keer eerder een maatregel opgelegd had gekregen, 2 keer voor inadequaate handelen in een spoedeisende situatie.

In VTC2010/37 is aan een dierenarts een voorwaardelijke boete van € 500 opgelegd, omdat de bij een nest pups verstrekte dierenpaspoorten op essentiële onderdelen, de identificatie betreffende (ras, geslacht, vachtkleur), niet waren ingevuld, hetgeen misbruik en malafide handel in de hand kan werken.

In VTC2012/59 werd een onvoorwaardelijke schorsing van 3 maanden en een voorwaardelijke schorsing van 9 maanden uitgesproken ten aanzien van een dierenarts, die eerder meerdere keren een maatregel opgelegd had gekregen en die bij een in opname gehouden kat onvoldoende onderzoek had verricht en ter zake van nierlijden te laat een therapie had ingesteld. De dierenarts stelde dat hij bloedonderzoek had laten uitvoeren en had daartoe een bloeduitslag in het geding gebracht, maar het college ging er, nadat daarover navraag was gedaan bij het laboratorium, vanuit dat die in de procedure ingebrachte bloeduitslag bewerkt en niet authentiek was en dat dienaangaande malversaties hadden plaatsgevonden met de bedoeling een onjuiste voorstelling van zaken voor te wenden.

In VTC2012/42 werd een dierenarts voorwaardelijk voor een maand geschorst voor een optelsom van lichtvaardige en onverantwoorde keuzes, onder meer omdat met betrekking tot een tumor bij een hond te lang met opereren was gewacht, tijdens de operatie geen intraveneus infuus was aangelegd en de hond, nog niet uit narcose ontwaakt, te vroeg mee naar huis was gegeven, naast dat ook bij de verleende nazorg kanttekeningen konden worden geplaatst.

Ten slotte

Uit door de Rabobank gepubliceerde cijfers³ volgt dat ruim de helft van de Nederlandse gezinnen een of meer huisdieren heeft (1,5 miljoen honden en 2,6 miljoen katten), dat het aantal landbouwhuisdieren in 2015 naar schatting uitkwam op 128 miljoen en het aantal paarden en pony's werd geschat op 450.000.

In een maatschappij waarin huisdieren, hulpdieren en voedselproducerende dieren een belangrijke rol spelen, is een mooie, maar ook belangrijke maatschappelijke taak weggelegd voor de dierenarts. Indien het aantal klagers dat zich tot het Veterinair Tuchtcollege wendt wordt afgezet tegen het aantal in de dagelijkse praktijk werkzame dierenartsen, kan de conclusie niet anders zijn dan dat het aantal veterinaire tuchtzaken verhoudingsgewijs beperkt is. Dit neemt niet weg dat iedere dierenarts in een tuchtprocedure betrokken kan raken en dat als confronterend kan worden ervaren om dan door beroepsgenoten op het veterinair handelen te worden beoordeeld, zeker omdat het vak in grote zelfstandigheid wordt uitgeoefend. Anderzijds krijgt de dierenarts de gelegenheid in de procedure zijn kant van het (veterinaire) verhaal te doen en dient in ogenschouw te blijven dat het veterinair tuchtrecht voor ogen heeft de behoorlijke kwaliteit van de veterinaire gezondheidszorg te waarborgen en te bevorderen en dat alle voorgelegde klachten, zowel die van particulieren als die van de klachtambtenaar, vanuit dat perspectief worden beoordeeld.

³ Bron: Rabobank Cijfers & Trends. Een visie op branches in het Nederlandse bedrijfsleven, 40^e jaargang, editie 2016/2017